

**JABATAN WARISAN NEGARA
KEMENTERIAN PELANCONGAN DAN KEBUDAYAAN MALAYSIA**

SENARAI CADANGAN PERISYTIHARAN WARISAN KEBANGSAAN

Bidang : **Seni Persembahan**
Subjek : **Seni Pentas**
Jenis : **Tradisional**
Objek Warisan : **Mak Yong**
Latar Belakang :

Makyung merupakan satu tarian Melayu yang begitu unik dan halus sifatnya. Ia merupakan satu kombinasi dari unsur-unsur tarian, muzik, drama dan komedi yang dipentaskan secara teater keliling. Pelakornya terdiri daripada gadis-gadis muda dan jelita yang mengambil semua peranan lelaki dan perempuan kecuali watak-watak komedi atau 'peran'. Lahirnya keadaan begini kerana makyung merupakan hiburan bagi permaisuri-permaisuri dan puteri-puteri raja. Oleh kerana bimbang sekiranya mereka ini jatuh hati kepada pelakon-pelakon makyung semasa raja atau pembesar-pembesar meninggalkan istana untuk menjaga keselamatan negeri dan lain-lain tugas di luar istana maka pelakornya terdiri daripada perempuan belaka.

Makyung lahir di istana Melayu Patani kira-kira 400 tahun yang lampau dan kemudian tersebar ke negeri di Timur Semenanjung, terutamanya Kelantan. Kita tidak dapat memastikan dari mana asal perkataan makyung atau erti sebenarnya perkataan itu. Besar kemungkinan ia berasal dari satu upacara pemujaan roh-roh; dan mak Inang atau roh ibu yang juga roh padi. Dalam persembahan makyung dia mungkin berlagak seperti perantaraan mewakili raja dan rakyatnya bagi tujuan meminta sesuatu. Pada permulaan persembahan makyung, seorang bomoh bertindak sebagai Syaman atau orang perantaraan akan hadir.

Justifikasi mengikut Akta 645 : Seksyen 67(2).

- a) kepentingan sejarah, hubungan dengan atau perhubungan dengan sejarah Malaysia
- b) ciri-ciri reka bentuk atau estetik;
- c) pembaharuan atau pencapaian saintifik atau teknikal;
- d) hubungan sosial atau kebudayaan;
- e) potensi untuk mendidik, ,menjelaskan atau menyediakan penyiasatan saintifik lanjut berhubung dengan warisan kebudayaan Malaysia;
- f) kepentingan dalam mempamerkan kekayaan, kepelbagaian atau integrase bentuk yang luar biasa;
- g) jarang tidaknya atau keunikan warisan semulajadi, warisan budaya ketara atau tidak ketara atau warisan kebudayaan di bawah air;
- h) gambaran bentuk suatu tapak atau objek sebagai sebahagian daripada kelas atau jenis suatu tapak atau objek; dan
- i) apa-apa perkara lain yang berkaitan dengan penentuan warisan kebudayaan yang penting.

Inventori

Kostum - pakaian yang digunakan dalam persembahan Mak Yong beserta dengan perhiasan termasuklah watak sampingan yang berubah mengikut kepada teater yang nak dipersembahkan.

WATAK	PAKAIAN	PERHIASAN
<p>i. Mak Yong</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Sebelum tahun 1890, watak ini hanya memakai kain limar pada bahagian dada seperti berkemban dan bahu terdedah.➤ Watak ini mengalami perubahan dengan memakai kebaya bekerongsang tiga mata, berkain sarung dan dipakaikan pending, kain sibar (selendang) yang dilampaikan pada bahu jatuh sehingga lutut dan dihiasi sanggul serta pemeles/pemeleh (mahkota).		

ii. Pak Yong

- Kebiasaannya memakai setanjak yang dinamakan setanjak batik, dililit pada kepala dan terdedah pada tengah kepala. Tujuh jurai pendek bunga melur disisip pada telinga kiri. Tengkolok sering diperbuat daripada kain limar kuning.

iii. Peran Tua

- Mengendalikan upacara buka panggung dengan melafazkan jampi dihadapan sajian makanan bertujuan memuja semangat.
- Mengenakan baju putih bertengkuk bulat lengan pendek (seakan pagoda) sarung kain kapas dan sepasang seluar kapas longgar. Juga memakai semutar, biasanya kain kapas berwarna merah dan biru.

- Watak peran tua dan muda sering membawa prop golok kemana sahaja.

- Pada masa kini peran tua memakai sampung kain broked paras lutut, sutera atau songket dengan simpul bunga dan disimpan didalam bengkung.

iv. Peran Muda

- Berperanan sebagai penasihat dan orang suruhan Raja (budak Raja).
- Pakaian peran muda hampir sama dengan pakaian peran tua.
- Manakala peran muda pada masa kini dikenakan kain sampung songket paras lutut yang diikat dengan cara lipat sisi kiri ke sisi kanan dan diikat bengkung.

- Sering membawa golok sebagai prop wajib untuk watak peran.

v. Inang Pengasuh

- Pada zaman silam pakaian mereka disesuaikan dengan baju kebaya dan baju kurung tanpa aksesori yang banyak.
- Watak inang lebih merujuk kepada wanita lebih berusia yang berkhidmat di istana mengenakan warna kostum yang lebih menonjol serta berwarna terang walaupun daripada rakyat biasa.

Cucuk sanggul dan pakaian orang kampung disesuaikan dengan watak inang pengasuh

vi. Dayang

- watak dayang adalah dari kalangan anak-anak gadis yang mengiringi puteri untuk bermain di taman bunga misalnya.

Gendik

Jurai manik dan Jurai mayang

La` (hiasan dada)

Watak tambahan bagi persembahan Mak Yong mengikut jalan cerita yang dipersembahkan.

WATAK	PAKAIAN
<p>i. Dewa</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Diumpamakan sebagai watak yang mulia dan mempunyai ketinggian status dan kemurnian hati.➤ Biasanya kain selubungan putih menjadi seperti prinsip yang seragam kepada watak dewa bagi menggambarkan darjat serta kemuliaan watak.	 <p>Watak Dewa Bentara Guru antara cerita Mak Yong dalam "<i>Kisah Raja Tangkai Hati</i>"</p>

ii. Tok wak

- Merupakan watak golongan rakyat biasa, tetapi mempunyai kepakaran khusus seperti Tok Wak Nujum, Tok Wak Petanda Raja, Tok Wak Nakhoda dan Tok Wak Tukang.
- Kostum watak diperbuat daripada kain kapas, baju dan seluar atau jubah berwarna putih.
- Solekan untuk watak ini disesuaikan dengan usia. Yang tua disolek menggambarkan kedudukan dan kemahiran mereka.

Watak Tok Wak Nakhoda (**tengah**) bersama Peran Muda dan Tua dalam persembahan ‘*Raja Tangkai Hati*’.

iii. Jin/Gergasi/Bota

- Watak ini tidak kurang pentingnya kerana ianya membawa kepada watak jahat yang member imej di luar jangkauan manusia.
- Biasanya watak seperti ini dikenakan hanya dengan baju sikap (tidak nberbaju didalam), seluar singkat, kain pelikat dan ikatan di kepala.
- Bagi solekan untuk watak ini ditampilkan dengan elemen spektakular yang member imej di luar jangkauan manusia.

↑ Puteri Bota dalam “*Raja Tangkai Hati*”

↑ gergasi dalam Koleksi Kump seri Temenggung

iv. Orang Darat

- Watak yang terdiri daripada lelaki dan perempuan yang membuat kerja-kerja kampung dan membawa kepada sokongan cerita.
- Untuk watak lelaki mereka sama seperti pakaian watak peran. Manakala, perempuan memakai baju kurung dan kain batik.

Watak orang kampung atau orang darat dalam persembahan Mak Yong.

v. Binatang dan burung

- Watak untuk elemen ini tidak tetap.
- Watak seperti ini pada masa dahulu tidak dipakaikan baju, hanya memakai seluar sahaja atau pakaian yang direka khusus.

↑ Nenek Mak Ikan Jerung dalam Mak Yong *“Raja Tangkai hati”*

Gambar seterusnya menunjukkan watak gajah atau jin. ↗

vi. Aksessori tambahan

Nama Perhiasan	Gambar
<ul style="list-style-type: none"> i. Pemeleh ii. Pending iii. Bunga jurai iv. Gelang 	 <p style="text-align: center;">* Pemeleh yang dihiasi bunga jurai</p>
<ul style="list-style-type: none"> i. Setanjak 	<p style="text-align: center;">Antara koleksi setanjak kump.Seri temenggung</p>

i. 'la'
(pelbagai jenis dan rekaan)

vii. Props

Nama props	Gambar
<p>i. Rotan bera</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Rotan bera yang dipegang Pak Yong merupakan simbol kepada kawalan kuasa terhadap rakyat.	
<p>i. Keris</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Simbol tampuk kepimpinan raja bagi kerajaannya.	

ii. Golok

- Pada zaman dahulu, lelaki kampung biasanya membawa golok sebagai alat mempertahankan diri atau peralatan bekerja.

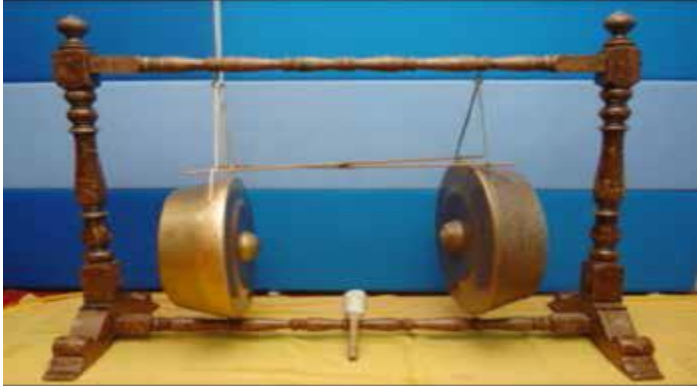

iii. Prop bunga besar

- (digunakan antara cerita Mak Yong dalam persembahan 'Raja tangkai hati')

viii. Peralatan muzik

Alat muzik	Gambar
<p>i. Rebab</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Sebuah alat muzik geseran (<i>chorodophone</i>) yang bertali tiga dan mempunyai panjang dari 42 hingga 54 inci.➤ Diperbuat daripada kayu nangka atau sena.➤ Pucuk rebungunya dihiasi ukiran 3 tingkat kelopak kecil di atas dan 5 tingkat kelopak besar di bawah.	 <p>Pucuk Rebung: kepala Rebab</p> <p>Telinga Rebab</p>
<p>ii. Sepasang tetawak/ gong</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Tetawak asalnya disebut sebagai gong.➤ Bagi menentukan mana satu tetawak ibu atau anak adalah dengan mendengar nada atau <i>pic</i> bukan pada saiznya.➤ <i>Pic</i> yang tinggi adalah tetawak anak, manakala <i>pic</i> yang rendah adalah tetawak ibu.	 <p>Tetawak Ibu dan tetawak anak</p>

<p>iii. Sepasang gendang dua muka (ibu dan anak)</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Gendang ibu diperbuat daripada kayu jenis keras yang bulat memanjang dan ditebuk lubang pada bahagian tengah serta dipasang atau <i>dirambing</i> belulang lembu pada muka yang besar dan belulang kambing pada muka sebelah yang kecil.➤ Manakala gendang anak tergolong dalam klasifikasi <i>membranofon</i> iaitu alat muzik kulit yang menghasilkan bunyi. Saiz yang kecil tetapi mempunyai nada atau pic yang tinggi sedikit berbanding gendang ibu.➤ Baluh atau temalangnya diperbuat daripada kayu jenis keras seperti nangka, senor, pauh dan sebagainya.	 <p><i>Gendang ibu</i></p> <p><i>Gendang anak</i></p>

Alat muzik tambahan dalam persembahan Mak Yong

Alat muzik	Gambar
<p>i. Canang</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Merupakan satu alat muzik Mak Yong. Terdapat canang ibu dan canang anak.➤ Perbezaan canang ini sama seperti tetawak didengar melalui bunyi bukan melalui saiz.➤ Berbeza dengan tetawak, jika bunyi yang dihasilkan kuat itu adalah canang ibu dan sebaliknya.➤ Digunakan sebagai mengawal bit sesuatu lagu.	

ii. Kesi

- kesi juga alat muzik tambahan dalam persembahan Mak Yong.
- terdapat dua bahagian pada kesi iaitu empat piring dan dua kicah yang diperbuat dari besi atau tembaga (*seperti gambar sebelah*).
- Bunyi yang dihasilkan oleh kesi memecah dan gemersik.

iii. Geduk

- Geduk sejenis gendang yang mempunyai dua muka yang diperbuat daripada belulang lembu atau kerbau.
- Mulanya belulang diletakkan pada badan geduk menggunakan perekat kemudian belulang dipancang dengan baji kayu atau besi.
- Badan geduk ini diperbuat daripada kayu keras seperti kayu nangka dan bentuknya agak cembung sedikit.
- Geduk berdiri dengan bilah yang dipasang berfungsi sebagai kaki dengan mukanya sedikit serong bagi memudahkan pemalu memalu muka geduk tersebut.

ix. Gedombak

- Biasanya dimainkan secara duduk dan diletakkan dicelah bawah ketiak.
- Dimainkan secara memalu langsung menggunakan tangan. Dan merupakan tergolong dalam kalangan keluarga gendang yang mempunyai bingkai kayu dan bertutup belulang pada buka besar.
- Bentuknya seperti jambangan bunga. Dimana muka yang besar dibalut kulit kambing dan yang kecil dibiarkan berlubang.

x. Serunai

- Serunai ini lazimnya sinonim dalam persembahan wayang kulit dan rebab pula dengan Mak Yong.
- Walau bagaimanapun terdapat persembahan Mak Yong yang menggunakan serunai bagi mempelbagaikan kreativiti mengikut kumpulan yang mempersembahkan.

